

VETERİNER FAKÜLTESİ DERGİSİ

A. Ü. Veteriner Fakültesi tarafından üç ayda bir neşredilir

Cilt : IV

1957

No. 1 - 2

Veteriner Fakültesi Protozooloji, Tıbbi Arthro-podoloji ve Paraziter Hastalıklarla
Savaş Kürsüsü (Prof. Dr. A. Nevzat Tüzdil)

ANKARA KÖPEKLERİNDE TESBİT EDİLEN İLK HETEROPHYES HETEROPHYES (V. Siebold, 1852) STILES VE HASSAL, 1900 VAK'ASI.

M. M. MİMİOĞLU

F. SAYIN

Köpekte görülen parazitler, insan sağlığı yönünden de ehemmiyeti haizdir. Memleketimizde, köpek parazitlerinin yayılışı hakkında kesin bir bilgiye sahip değiliz. Geniş bir materyale dayanılarak yapılmış olan bir araştırma da hemen hemen yok gibidir. Bu sebeple, çeşitli hastalıklardan ölen veya Belediye Veteriner Müdürlüğüne imha edilmek istenen, köpeklerde parazit türlerini tesbit etmeğe başlamış bulunuyoruz.

Şimdiye kadar muayene ettiğimiz 27 köpekten birinin ince barsaklarında **Heterophyes heterophyes** adı verilen bir trematot tesbit etmiş bulunuyoruz. Yurdumuzda ilk defa bulunmuş olan bu parazit insan sağlığını yakından alakadar eder. İnsanlarda kanlı ishallere sebep olur. Bundan dolayı sözü geçen parazit hakkında bir açıklama yapmayı uygun bulduk.

Bu araştırmamız tamamlandıktan sonra Ankara köpeklerinde tesbit edeceğimiz bütün parazitleri toplu olarak neşredeceğiz.

Köpek temini hususunda büyük yardımlarını görmekte olduğumuz, Fakültemizin Patolojik Anatomi Kürsüsü Profesörlüğüne ve Ankara Belediye Veteriner Müdürlüğüne, teşekkürü vazife biliriz.

H.heterophyes insan, köpek, kedi, tilki ve farenin barsağında yaşamaktadır. Bu parazitin memleketimizde mevcut olduğuna dair bir literatüre rastlayamadık.

Belding'e göre **H.heterophyes**'in sinonimleri şunlardır:

Heterophyes heterophyes (v. Siebold, 1852) Stiles ve Hassal, 1900.

- Yunanca: **heteros** başka, **phye** şekil.
 Syn. : **Distoma heterophyes** v.Siebold, 1852.
Distoma heterophyes hominis Diesing, 1855.
Dicrocoelium heterophyes Weinland, 1858.
Fasciola heterophyes Moquin-Tandon, 1860.
Heterophyes aegyptiaca Cobbold, 1866.
Mesogonimus heterophyes Railliet, 1890.
Coenogonimus heterophyes Looss, 1899.
Cotylogonimus heterophyes Lühe, 1899.
Heterophyes nocens Onji ve Nishio, 1915.

Yine aynı müellife göre; bu parazitten mütevellit hastalık, Mısır'da Port-Sait yakınında bulunan, **Manzala** gölü civarında pek yaygın olup 60 okul talebesinden % 88 i enfekte bulunmuştur. Buradan Kahire pazarlarına gönderilen **Kefal**'lerin çoğu parazitin kistlerini taşımaktadır. Bu havalide tatlı veya hafif tuzlu su balıkları tuzlanarak üç gün zarfında yenmekte ve bu gibi tuzlanmış balıklara «Fessikh» adı verilmektedir.

Oytun'a göre balık kaslarında ankiste olan metaserker'ler tuzlanmış balıklarda 7 ve 0° de 8 gün yaşarlar.

Piekarski'ye göre 1851 senesinde **Bilharz** Kahire'de Mısırlı bir çocuğun ince barsağında küçük trematotlar bulmuş ve v.Siebold tarafından bunlara **Distoma heterophyes** adı verilmiş, bilâhare Cobbold'ın ihdas ettiği **Heterophyes** soyuna (1866) ithal edilmiştir. Looss (1894-1896) bu paraziti tavsif etmiş ve Mısır'daki yayılışı üzerinde durmuştur. Müellife göre bu parazit Mısırdan başka Filistin, Çin, Japonya, Formoza, Kore ve Filipinlerde bulunmaktadır.

Sawitz'e göre ince barsağın cidarına yapışan bu parazit 1-2 mm. uzunluğunda olup Mısır, Filistin ve Uzak Şarkta görülmektedir.

Mönnig'e göre birinci ara konut **Pirenella conica** adı verilen sümüklü, ikinci ara konut ise **Mugil cephalus** ve **M. Japonicus** adlı balıklardır. Ağır invazyonlarda ishal ve bazan kanlı ishallerine sebep olurlar.

Neveu-Lemaire'e göre bu parazite kanadlılarda da rastlanmakta ve bu arada bilhassa **Milous migrans**'lar zikredilmektedir.

Brumpt'a göre bazı araştırmacılar. **H.heterophyes**'in yumurtalarına insanların kalp adalelerinde de tesadüf etmişlerdir. Barsak mukozasının derinliklerine bırakılan yumurtalar sirkülasyonla çeşitli organlara hicret edebilmektedirler. Yapılan 197 otopside 34 ünde muhtelif organlarda parazitin yumurtaları tesbit edilmiştir. 14 vak'ada kalp adalesinde ve valvula'larda, bir vak'ada beyin, murdar ilik, akciğer ve dalakta, iki vak'-

ada beyin, murdar ilik, akciğer ve dalakta, iki vak'ada karaciğerde görülmüştür.

Fiebiger'e göre bu parazit Mısır'da bilhassa insanların ince barsağında mebzul olarak bulunmakta, köpeklerde sık ve kedilerde nadir olarak görülmektedir.

Lapage'a göre bu parazit Mısır ve Şarki Asya'da köpek, tilki, kedi ve insanların ince barsaklarında bulunmaktadır.

Sprehn'e göre parazitin kistleri 0,163:0,136 mm. boyunda olup ikinci ara konut olan balıkların adale ve peritonunda bulunurlar. Balıkların çiy veya az pişmiş olarak yenmesiyle intikal ederler.

Neumann'a göre bu parazit köpeklerde bol ve sık sık, kedilerde ise nadir olarak rastlanmaktadır.

Faust'a göre parazitin birinci ara konutu tatlı su sümüklüleri, ikinci ara konutları tatlı veya hafif tuzlu sularda yaşayan **Kefal**'lerdir.

Baylis'e göre Mısır, Japonya, Çin, Kore ve Formoza'da bulunan bu parazit insan, köpek ve kedilerin ince barsak ve sekumlarında yaşamaktadır.

MATERİYAL VE METOT

Araştırmamızı, Fakültemizin Patolojik Anatomi Kürsüsüne gelen ölü köpeklerle, Ankara Belediye Veteriner Müdürlüğü tarafından, itlaf edilmek üzere, toplanarak bize gönderilen sokak köpekleri üzerinde yaptık.

Sedat Evliyazade (Atman ahırları) ye ait (Protokol No: 26) otopsi yapılan 6 aylık Laurak Seter erkek bir köpeğin ince barsaklarında 750 ye yakın **Heterophyes heterophyes** tesbit edilmiştir. Yapmış olduğumuz soruşturmalara nazaran bu köpek İstanbul'da doğmuş, iki aylık iken Ankara'ya getirilmiştir.

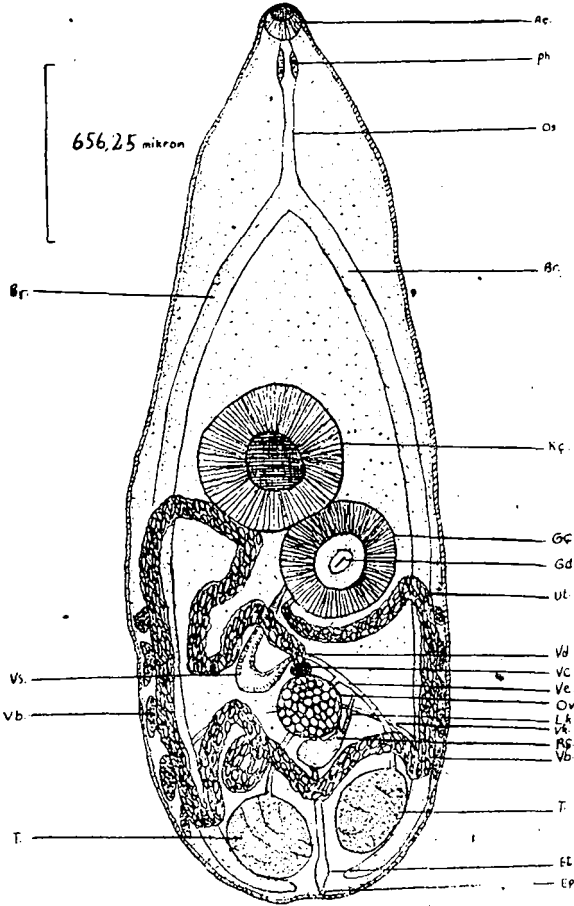
Bu hayvanın ince barsaklarından toplanan parazitler usulüne göre tesbit edilerek boyandıktan sonra incelenmiştir.

Heterophyes heterophyes'in ön kısmı sivrilmiş arka kısmı daha geniş ve yuvarlak olup bir armut şeklindedir. Bu parazitin rengi kirli beyaz sarımsak, uzunluğu 1-2 mm., genişliği 0,4-0,5 mm. dir. Ağız çekmeni vasati olarak 93,75, karın çekmeni 224,5 ve genital çekmeni 148 mikron çapındadır (Şekil: 1).

Bu parazitin yumurtası kalın kabuklu, iyice intibak etmiş bir kağa malik ve açık kahve rengindedir. Henüz yumurtlanmış olan yumurtalarda miracidium teşekkül etmiştir (Şekil: 2). Çok küçük (vasati olarak 27,15 mikron boyunda) olan yumurtaları, gaita muayeneleri esnasında, göz-

den kaçabilir. Bu yumurta *Opisthorchis felineus*'un yumurtasıyla karıştırılmaktadır.

Piekarski'ye göre bu parazitleri düşürmek için *Huile de chenopodium*, *Carbon tetrachloride*, *Tetrachlorâthylen* tavsiye edilmektedir.

(Şekil: 1) *Heterophyes heterophyes* (Orig.)

Aç. Ağız çekmeni; Ph. Pharynx; Os. Oesophagus; Br. Barsak; Kç. Karın çekmeni; Gç. Genital çekmen; Gd. Genital delik; Ut. Uterus; Vd. Vas deferens; Mb. Mehlis bezleri; Ve. Vasa eferentia; Ov. Ovarium; Lk. Luarer kanal; Vb. Vitellogen bezleri; Rs. Receptaculum seminis; T. Testisler; Et. Excretion torbası; Ep. Excretion porus; Vs. Vesicula seminalis; Vk. Vitellogen kanalı;

(Şekil: 2) *Heterophyes heterophyes*'in yumurtası (Orig.)

Ö Z E T

1 — Ankara ve civarında bulunan köpeklerin parazitlerini tesbit etmek gayesiyle bir araştırmaya başlamış bulunuyoruz. Bu güne kadar

otopsisini yaparak muayene etmek fırsatını bulduğumuz 27 köpekten bir tanesinin (Protokol No. 26) ince barsaklarında 750 ye yakın **Heterophyes heterophyes** müşahade edilmiştir. Bu 6 aylık erkek köpek, Laurak Seter ırkından olup yurdumuzda doğmuş ve büyümüştür.

2 — Memleketimiz köpeklerinde ilk defa görülen bu küçük trematod, şimdiye kadar tesbit edilmiş olduğu yerlerde, daha ziyade insanların Heterophyiasis'ini husule getirmektedir. Metinde bu parazit hakkında gerekli bilgi verilmiştir.

ZUSAMMENFASSUNG

1 — Um die Parasitenfauna von Hunden in Ankara und Umgebung festzustellen wurden bis jetzt 27 Hunde untersucht. Bei einen von diesen Hunden (Prot. No. 26) haben wir in den Dünndärmen fast 750 Stück **Heterophyes heterophyes** festgestellt. Dieser 6 Monate alte Hund ist ein Laurak Seter, in der Türkei geboren und bisher hier gross geworden.

2 — Diese Parasiten sind in unserem Lande erstmalig beim Hund festgestellt worden. Sie sind in anderen Ländern hauptsächlich beim Menschen vorgekommen und erregen **Heterophyiasis**. Im Text haben wir über **Heterophyes heterophyes** ausführlich berichtet.

L I T E R A T Ü R

- Baylis, H. A. A. : A Manuel of Helminthology Medical and Veterinary. Baillière, Tindall and Cox, London. 23-24, 1929.
- Belding, D., L. : Textbook of Clinical Parasitology. Appleton-Century-Crofts, Inc. New York. 516-520, 1942.
- Brumpt, E. : Précis de Parasitologie I. Masson et Cie éditeurs, Paris. 638-639, 1949.
- Faust, E. C. : Animal agent and vectors of human disease. Lea et Febiger, Philadelphia. 377-378, 1955.
- Fiebiger, J. : Die Tierische Parasiten der Haus- und Nutztiere, sowie des Menschen. Urban et Schwarzenberg, Berlin und Wien. 142, 1947.
- Lapage, G. : Veterinary Parasitology. Oliver and Boyd, London. 256, 1956.
- Mönning, H., O. : Veterinary Helminthology and Entomology. Baillière, Tindall and Cox, London. 60, 1949.
- Neumann, L., G. : Parasites et Maladies Parasitaires du Chien et du Chat. Vigot Frères Libraires éditeurs, Paris. 201, 1941.
- Neveu-Lemaire, M. : Traité d'Helminthologie Médicale et Vétérinaire. Vigot Frères Editeurs, Paris. 171-172, 1936.
- Oytun, H., Ş. : Genel Parazitoloji ve Helmintoloji. Ankara Üniversitesi Basımevi. 152-153, 1953.
- Piekarski, G. : Lehrbuch der Parasitologie. Springer Verlag, Berlin. 257-258, 1954.
- Sawitz, W., G. : Medical Parasitology. Mc Graw-Hill Book Company, Inc. New York. 151, 1956.
- Sprehn, C., E., W. : Lehrbuch der Helminthologie. Verlag von Gebrüder Borntraeger, Berlin. 247. 1932.